

Porównanie klina podatkowego w państwach Grupy Wyszehradzkiej

Jakub Szeligowski

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

e-mail: jb.szeligowski@gmail.com

ORCID: [0009-0004-7335-523X](https://orcid.org/0009-0004-7335-523X)

Sebastian Wawrzak

Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

e-mail: swawrz@sghwaw.pl

ORCID: [0000-0001-6897-490X](https://orcid.org/0000-0001-6897-490X)

© 2025 Jakub Szeligowski, Sebastian Wawrzak

Praca opublikowana na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa-Na tych samych warunkach 4.0 Międzynarodowe (CC BY-SA 4.0). Skrócona treść licencji dostępna jest online na <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.pl>

Cytuj jako: Szeligowski, J., Wawrzak, S. (2025). Porównanie klina podatkowego w państwach Grupy Wyszehradzkiej. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 69(1), 17–31.

DOI: [10.15611/pn.2025.1.02](https://doi.org/10.15611/pn.2025.1.02)

JEL: E62, H24

Streszczenie

Cel: Celem artykułu jest porównanie klina podatkowego w państwach Grupy Wyszehradzkiej, nakierowane na sformułowanie wniosków dotyczących podobieństw i różnic systemów podatkowo-składkowych Polski, Czech, Słowacji i Węgier.

Metodyka: Wykorzystana metoda badawcza obejmuje analizę literatury przedmiotu, aktów prawnych oraz danych statystycznych. Zakres czasowy analizy prawno-porównawczej obejmuje stan prawny na 1.01.2024 r., zaś analizy statystycznej – dane za rok 2023.

Wyniki: Widoczne podobieństwo systemów podatkowo-składkowych państw Grupy Wyszehradzkiej przejawia się w progresywnym opodatkowaniu dochodu z pracy (wyjątek: Węgry) oraz preferencyjnym opodatkowaniu rodzin. Natomiast oskładkowanie ma charakter liniowy (wyjątek: Węgry od 2024 r., Polska). W Polsce, Czechach i na Słowacji występuje progresja klina podatkowego w przedziale wynagrodzeń od 50% do 250% średniego wynagrodzenia.

Implikacje i rekomendacje: Zaobserwowane prawidłowości wskazują na kierunek możliwych zmian legislacyjnych (przyszłe kształtowanie stawek PIT, składek ubezpieczeń społecznego i zdrowotnego) i pozwalają ocenić efektywność polskich podatkowych rozwiązań prorodzinnych (relatywnie słabsza preferencja podatkowa na tle państw regionu).

Oryginalność/wartość: Państwa Grupy Wyszehradzkiej ze względu na uwarunkowania polityczne, historyczne i kulturowe są względnie podobne, okazują się jednak zróżnicowane, gdy porównujemy ich systemy podatkowo-składkowe. Przeprowadzona analiza pomaga nakreślić podatkowy aspekt decyzji gospodarczych interesariuszy oraz wskazać możliwe alternatywy dla rozwiązań krajowych.

Słowa kluczowe: klin podatkowy, podatek dochodowy, składki ubezpieczenia społecznego, Grupa Wyszehradzka

---

1. Wstęp

Termin *klin podatkowy* (ang. *tax wedge*) oznacza stosunek obowiązkowych, publiczno-prawnych obciążeń dochodu pracownika do całkowitego kosztu jego zatrudnienia, ponoszonego przez pracodawcę. Jest miarą tego, jaką część wskazanego kosztu stanowią podatki i obowiązkowe składki, a jaką stanowi wynagrodzenie netto zatrudnionego.

Obciążenie dochodu podatkami, składkami, opłatami czy innymi daninami publicznymi wpływa na atrakcyjność zatrudnienia oraz jego konkurencyjność, a także na koszt pracy i jej opłacalność. Warunkuje tym samym decyzje ekonomiczne pracowników i pracodawców (np. wybór formy zatrudnienia, miejsca inwestycji lub rezydencji, stopnia automatyzacji produkcji lub świadczenia usług itd.). Nie pozostaje jednocześnie bez znaczenia dla polityki budżetowej państwa.

Analiza porównawcza pozwala zaobserwować międzynarodowy wymiar przyczyn tych dylematów, a także umożliwia władzom fiskalnym dostrzeżenie alternatywy dla rozwiązań krajowych, ocenę ich efektywności i skuteczności oraz – jeżeli okaże się to pożądane – wprowadzenie odpowiednich modyfikacji we własnym systemie podatkowo-składkowym. W ten sposób polityka finansowa może stać się bardziej odpowiedzialna i łatwiej osiągnąć postulaty sprawiedliwości podatkowej.

2. Przegląd literatury i sformułowanie hipotez

Problematyka klina podatkowego to zagadnienie szeroko opisane w literaturze przedmiotu (Wojciuk i Dziemianowicz, 2017; Festa, 2014). Brakuje jednak w ostatnich latach publikacji, w której dokonano by porównania tego zjawiska w krajach Europy Środkowej (a w szczególności Grupy Wyszehradzkiej) ze wskazaniem na konkretne regulacje prawne odpowiadające za jego ukształtowanie. Opodatkowanie i oskładkowanie dochodów z pracy jest, co prawda, przedmiotem publikacji władz skarbowych oraz firm doradczych, zazwyczaj w formie poradników branżowych lub krótkich artykułów internetowych (Ministerstwo Finansów, 2024a; NAV, 2024c; PWC, 2024a), jednak pozbawione są one waloru analitycznego. W opracowaniach tych zwraca się przede wszystkim uwagę na aspekt praktyczny prezentowanego problemu, pomijając głębszą refleksję nad przyczynami i implikacjami opisywanych zjawisk. Samo zjawisko klina podatkowego w państwach europejskich jest z kolei przedmiotem publikacji statystycznych OECD, których celem jest porównanie ogólnych obciążeń podatkami i składkami pracowników w krajach rozwiniętych (OECD, 2024).

Celem niniejszego artykułu jest porównanie klina podatkowego w państwach Grupy Wyszehradzkiej, nakierowane na weryfikację hipotezy badawczej, zgodnie z którą w zakresie obciążeń dochodów z pracy systemy podatkowo-składkowe jej członków są podobne ze względu na ich progresywny charakter i preferencyjne opodatkowanie rodzin.

3. Metody badawcze

Osiągnięciu zamierzonego celu służyło zastosowanie metody badawczej, w ramach której dokonano przeglądu literatury przedmiotu oraz analizy najważniejszych aktów prawnych i dostępnych danych statystycznych.

Analizą prawno-porównawczą objęto ustawodawstwo daninowe Czech, Polski, Słowacji i Węgier. Częste zmiany w prawie podatkowym i dotyczącym ubezpieczeń społecznych wymagały pozyskania informacji możliwie najświeższych, stąd w artykule pojawiają się bezpośrednie odniesienia do aktów normatywnych oraz publikacji internetowych, w szczególności opracowań przygotowanych przez firmy doradcze oraz wytycznych władz celno-skarbowych poszczególnych państw. Przy wykorzystaniu narzędzi analizy porównawczej dokonano zestawienia pozyskanych w ten sposób informacji w celu określenia podobieństw i różnic opisywanych systemów podatkowo-składkowych.

W ramach analizy danych statystycznych wykorzystano dane z poświęconej tematyce klina podatkowego publikacji Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) – *Taxing Wages 2024: Indexation of Labour Taxation and Benefits in OECD Countries* (OECD, 2024). Przedstawiają one uśrednioną stopę ogółu publicznoprawnych obciążeń dochodu ze szczególnym uwzględnieniem podstawowych komponentów klina podatkowego: podatku dochodowego i składek. Pozyskane dane poddano analizie ekonomicznej w celu ustalenia rzeczywistych publicznoprawnych obciążeń dochodów uzyskiwanych przez pracowników oraz zbadania występowania i charakteru progresji opodatkowania i oskładkowania. Analizą ekonomiczną objęto wynagrodzenia pracowników zawierające się w przedziale od 50% do 250% średniego wynagrodzenia za pracę. Interwał ten jest często spotykany w literaturze przedmiotu (Gabrilo, 2016; Kalas i in., 2022) ze względu na dostępność danych statystycznych (OECD, 2024) oraz fakt objęcia w ten sposób analizą znaczącej większości populacji.

Zakres podmiotowy analizy obejmuje państwa należące do Grupy Wyszehradzkiej: Polskę, Czechy, Słowację i Węgry. Ich dobór nie jest przypadkowy, gdyż państwa te są często zestawiane w literaturze przedmiotu jako kraje byłego bloku wschodniego, które w latach 90. przeszły transformację ustrojowo-gospodarczą oraz przystąpiły do Unii Europejskiej w tym samym roku (2004). W artykule zwrócono jednak uwagę na różnice występujące w systemach podatkowo-składkowych tych państw mimo często akcentowanych podobieństw ich gospodarek (Ivanova i Masarova, 2018).

Zakres czasowy jest zróżnicowany ze względu na dostępność danych statystycznych. Prawno-porównawczą analizę opodatkowania i oskładkowania dochodu przeprowadzono według stanu prawnego na dzień 1 stycznia 2024 roku, natomiast w analizie klina podatkowego wykorzystano dane za rok 2023. Odnosnie do danych statystycznych za 2024 rok należy podkreślić, że nie były jeszcze dostępne w momencie zakończenia badania. Przeliczeń kursów walut dokonano według tabeli bieżących kursów średnich z dnia 2 stycznia 2024 roku opublikowanej przez Narodowy Bank Polski (Narodowy Bank Polski, 2024).

Jednocześnie należy zaznaczyć, że pojęcie pracy najemnej w szerokim rozumieniu może odnosić się do różnych prawnych form zatrudniania, wywołujących różne skutki podatkowe. Dla uproszczenia złożonej rzeczywistości empirycznej w pracy niniejszej omówione zostanie wyłącznie opodatkowanie dochodów uzyskiwanych przez osoby fizyczne w ramach stosunku pracy regulowanego prawem krajowym. Takie założenie przyjmuje OECD (OECD, 2024) oraz wielu badaczy (Gabrilo, 2016; Kalas i in., 2022).

4. Rezultaty badań

4.1. Opodatkowanie dochodów z pracy

Rzeczywiste obciążenie dochodów uzyskiwanych przez osoby fizyczne zależy przede wszystkim od stawki podatku, na podstawie której wyliczane jest zobowiązanie podatkowe. W państwach Grupy Wyszehradzkiej przeważającym modelem w tym zakresie jest progresja szczeblowana ze skalą podatkową składającą się z dwóch ujętych procentowo stawek odniesionych do podstawy opodatkowania. W Polsce stawka niższa

wynosi 12%, stawka wyższa zaś – 32% (Ustawa z dnia 26 lipca 1991...), w Czechach jest to, odpowiednio 15% i 23% (Ustawa nr 586/1992...), na Słowacji – 19% i 25% (Ustawa z dnia 4 grudnia 2003...). Wartość graniczna podstawy, ponad którą nadwyżkę opodatkowuje się według stawki górnej, różni się między wskazanymi państwami nie tylko sumarycznie, lecz także sposobem ujęcia i kalkulacji. W Polsce tzw. drugi próg podatkowy został sztywno ustalony w ustawie i wynosi 120 000 PLN. W Czechach jego wartość została uzależniona od przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia i stanowi jego 36-krotność (ok. 264 000 PLN). Natomiast na Słowacji graniczna wielkość podstawy, od której stosuje się wyższą stawkę podatku, ustalana jest indywidualnie (osobno dla każdego podatnika) w oparciu o kryterium minimum socjalnego, zależnego od liczby osób pozostających na utrzymaniu danej osoby. Dla pracownika rozliczającego się samotnie wynosi około 206 480 PLN. Warto dodać, że w Polsce podatnicy, których roczny dochód przekroczył 1 000 000 PLN obowiązani są do uiszczenia dodatkowego świadczenia, którego stawka wynosi 4% nadwyżki dochodu ponad 1 000 000 PLN, zwanego daniną solidarnościową. Choć formalnie nie jest to trzecia stawka podatkowa, efekt jej wprowadzenia z punktu widzenia podatnika jest równoważny z opodatkowaniem nadwyżki dochodu ponad 1 000 000 PLN według stawki 36%.

W porównaniu do Polski, Czech i Słowacji znacząco odmiennie ukształtowany został podatek dochodowy na Węgrzech. Ma on charakter liniowy, a jego stawka wynosi 15% podstawy opodatkowania.

Oprócz stawki podatku albo składającego się na skalę podatkową uporządkowanego systemu stawek na rzeczywiste obciążenie podatnika wpływają również ulgi podatkowe, w szczególności te o charakterze powszechnym. Do tego typu rozwiązań zaliczyć należy wyłączenie z opodatkowania dochodu do określonej wielkości, które zazwyczaj realizowane jest według jednego z następujących modeli: poprzez przyznanie podatnikowi uprawnienia (a zarazem obowiązku) pomniejszenia obliczonego podatku o określoną kwotę (Polska, Czechy) albo poprzez dokonanie analogicznej czynności w odniesieniu do podstawy opodatkowania (Słowacja). W Polsce, kwota zmniejszająca podatek wynosi obecnie 3600 PLN rocznie, co *de facto* oznacza brak opodatkowania dochodu, jeżeli podstawa opodatkowania nie przekracza 30 000 PLN, natomiast w razie przekroczenia tej wartości – opodatkowanie jedynie nadwyżki. Podobna konstrukcyjnie jest ulga obowiązująca w Czechach (cz. *základní sleva*), która polega na odliczeniu od wartości zobowiązania podatkowego kwoty 30 840 CZK (5427,84 PLN), co w ujęciu ekonomicznym jest równoważne ze zwolnieniem z opodatkowania podstawy do wysokości 205 600 CZK (36 185,60 PLN). Natomiast na Słowacji, gdzie powszechna ulga podatkowa odpowiada drugiemu z wyróżnionych modeli konstrukcyjnych, wielkość zwolnionej z opodatkowania podstawy została ponownie uzależniona od kwoty minimum socjalnego, a ponadto jeszcze od dochodu pracownika. Podstawowa wartość zwolnienia z opodatkowania jest równa 21-krotności minimum socjalnego, jednak tylko wtedy, gdy całkowita wartość podstawy opodatkowania nie przekracza 92,8-krotności tego minimum. Oznacza to, że samotnie rozliczająca się osoba może skorzystać ze zwolnienia w pełnej wysokości (ok. 24 525 PLN), jeżeli jej dochód roczny nie przekroczył kwoty ok. 108 377 PLN. W przypadku przekroczenia wskazanego limitu wartość kwoty wolnej od podatku ulega proporcjonalnemu zmniejszeniu, aż do momentu, w którym wynosi 0. Wówczas ulga nie przysługuje.

Podatnikom węgierskim, powszechna ulga podatkowa, czy to w postaci kwoty zmniejszającej podatek czy kwoty wolnej od podatku, nie przysługuje.

Tabela 1. Skala podatkowa w państwach obszaru badawczego

Państwo	Skala podatkowa				
	Kwota wolna od podatku	Stawka niższa	Drugi próg podatkowy	Stawka wyższa	Dodatkowe opodatkowanie najbogatszych
Czechy	36 186 PLN*	15%	264 000 PLN*	23%	brak
Polska	30 000 PLN	12%	120 000 PLN	32%	danina solidarnościowa (4% od nadwyżki ponad 1 000 000 PLN)
Słowacja	zależna od minimum socjalnego	19%	206 480 PLN*	25%	brak
Węgry	brak	15%	brak**	brak**	brak

* wartość przybliżona w PLN, ** podatek liniowy.

Źródło: opracowanie własne.

Przedstawione w tabeli 1 dane pozwalają na sformułowanie pierwszych ogólnych wniosków dotyczących opodatkowania dochodu w państwach Grupy Wyszehradzkiej. Przede wszystkim większość z wymienionych jurysdykcji (z wyjątkiem Węgier) wykorzystuje progresywną skalę podatkową oraz zwalnia z opodatkowania najniższe wynagrodzenia. Co więcej, państwa te opodatkowują dochody osób fizycznych według stawek względnie niższych niż stawki w innych krajach Unii Europejskiej. Wynika to m.in. z faktu, że system ubezpieczeń społecznych w państwach Grupy Wyszehradzkiej jest finansowany głównie ze składek, natomiast w niektórych innych krajach Europy, w szczególności w Danii i Szwecji, przeważnie z dochodów podatkowych. Niższe stawki podatku można jednak również wytłumaczyć wolą ustawodawcy, który w krajach relatywnie biedniejszych, jakimi są państwa środkowo-wschodniej części kontynentu, dąży do pozostawienia większej części dochodu do dyspozycji podatnika.

4.2. Podstawowe ulgi prorodzinne

Ulgi prorodzinne to grupa konstrukcji prawnopodatkowych, których celem jest zapewnienie preferencyjnego opodatkowania osób wychowujących dzieci oraz małżeństw. Tego typu rozwiązania mają zazwyczaj służyć jako zachęta do założenia rodziny i posiadania potomstwa oraz jako wsparcie osób, których koszty życia są większe ze względu na wychowanie dzieci.

W Polsce funkcje tę spełnia „ulga na dziecko”, która co do zasady, niezależnie od dochodu przysługuje podatnikom wychowującym dzieci, (kryterium dochodowe pojawia się w przypadku jednego dziecka). Polega ona na możliwości pomniejszenia obliczonego podatku o odpowiednią, określoną w ustawie kwotę (1112,04 PLN na pierwsze i drugie dziecko, 2000,04 PLN na trzecie 2700 zł na czwarte i kolejne), pod warunkiem, że dziecko nie ukończyło 18 lub – jeżeli kontynuuje naukę – 25 lat. Ponadto dziecko nie może pozostawać w związku małżeńskim ani osiągnąć określonych dochodów.

Podobną konstrukcją ulgi prorodzinnej posługuje się ustawodawca czeski, z tym że w przypadku, gdy z ulgi nie mogą skorzystać rodzice dziecka, mogą to uczynić jego dziadkowie lub małżonek dziecka. W Czechach obowiązuje analogiczne jak w Polsce kryterium wieku dziecka, z tym że limit dla dzieci uczących się wynosi 26 lat. Jeżeli spełniono powyższe kryteria, podatnik może pomniejszyć kwotę podatku o sumę następujących kwot: 2676 PLN na pierwsze dziecko, 3928 PLN – na drugie, 4890 PLN – na trzecie i kolejne.

Na Słowacji funkcję ulgi prorodzinnej pełni uzależnienie stawek podatku oraz kwoty podstawy opodatkowania niepodlegającej opodatkowaniu od minimum socjalnego, które z kolei jest ustalane m.in. na podstawie liczby dzieci pozostających na utrzymaniu podatnika. Ponadto osoba utrzymująca dziecko, które pozostaje z nią we wspólnym gospodarstwie domowym, ma prawo pomniejszyć wartość należnego podatku o kwoty pomnożone przez liczbę dzieci podatnika – ok. 7297 PLN, jeżeli dziecko jest niepełnoletnie, lub ok. 2606 PLN, jeżeli ukończyło 18 lat.

Również ustawodawca węgierski przewidział ulgę na dziecko. Jest ona skonstruowana analogicznie do przedstawionych już rozwiązań z innych państw, choć pewną istotną różnicę stanowi fakt, że ulga ta polega na pomniejszeniu podstawy opodatkowania, nie zaś podatku. Obliczenie jej wartości wymaga określenia liczby osób (dzieci) pozostających na utrzymaniu podatnika, na które przysługuje ulga, oraz tych, na które ulga nie przysługuje. Obydwie wymienione liczby wpływają na wartość ulgi, choć w różny sposób. Liczba dzieci na utrzymaniu (ogółem) pozwala ustalić kwotę bazową ulgi, natomiast liczba dzieci uprawnionych oznacza mnożnik, przez który kwota bazowa zostanie pomnożona w celu uzyskania całkowitej wartości ulgi. W ten sposób podstawę opodatkowania można pomniejszyć o następujące kwoty bazowe – 9093 PLN, jeżeli podatnik wychowuje jedno dziecko, 18 184 PLN w przypadku wychowywania dwojga dzieci (ogółem) albo 30 003 PLN, jeśli dzieci (ogółem) jest więcej – pomnożone przez liczbę dzieci uprawnionych, pozostających na utrzymaniu podatnika. Ponadto jeżeli obliczona zgodnie z powyższymi regułami kwota przewyższa podstawę opodatkowania, 15% powstałej w ten sposób nadwyżki zmniejsza składkę na ubezpieczenie społeczne. Co więcej, matka, która wychowuje lub wychowała czworo dzieci, może zostać całkowicie zwolniona z podatku dochodowego (przynajmniej w zakresie wynagrodzenia za pracę), a matka, która urodziła dziecko pomiędzy 25. a 30. rokiem życia, może skorzystać ze zwolnienia z opodatkowania dochodu do ok. 11 438 PLN rocznie.

Ponadto wsparciu rodzin – tym razem również bezdzietnych – służą preferencyjne zasady rozrachunków, np. możliwość wspólnych rozliczeń podatkowych małżonków. W Polsce instytucja ta pozwala na oznaczenie zobowiązania podatkowego małżonków na podstawie połowy sumy ich indywidualnych podstaw opodatkowania. Podatek obliczany jest według skali, po czym mnożony razy dwa. Jeżeli mąż i żona osiągają dochody odpowiadające różnym stawkom podatku lub jedno z nich osiąga dochód mniejszy niż tzw. kwota wolna, uśrednienie dochodów sprawia, że mniejsza jego część podlega opodatkowaniu lub opodatkowaniu według wyższych stawek podatku. Powyższe zasady nie dotyczą jednak tzw. daniny solidarnościowej, która obliczana jest na podstawie dochodu indywidualnego.

Natomiast na Węgrzech ulga małżeńska polega na możliwości pomniejszenia podstawy opodatkowania o ok. 379 PLN miesięcznie przez okres 24 miesięcy (łącznie 9096 PLN), o ile jedno z małżonków zawarło związek małżeński po raz pierwszy.

W Czechach „ulga dla małżonka”, która daje możliwość odliczenia od podatku 5076 PLN rocznie, przysługuje wyłącznie osobie, której mąż lub żona opiekuje się pozostającym na utrzymaniu podatnika dzieckiem do lat 3, a jednocześnie małżonek podatnika nie uzyskuje własnego dochodu przekraczającego oznaczoną kwotę. Jeżeli małżonek jest niepełnosprawny, ulga przysługuje w podwójnej wysokości. Bardzo podobny rodzaj ulgi występuje na Słowacji.

Rodzajem preferencji podatkowej, która nie jest skierowana wprost do rodzin, jednak w praktyce stanowi wsparcie głównie młodych małżeństw (gdyż to one najczęściej korzystają z tej formy finansowania zakupu wspólnego lokum), jest ulga na spłatę kredytu hipotecznego. W Czechach pozwala ona pomniejszyć podstawę opodatkowania o wartość raty odsetkowej, jednak nie więcej niż o 26 400 PLN rocznie, natomiast na Słowacji – jedynie o 50% kwoty zapłaconych odsetek, jednak nie więcej niż o 5 212 PLN rocznie. Na Słowacji z ulgi mogą skorzystać wyłącznie podatnicy, którzy wniosek o kredyt złożyli po ukończeniu 18 lat, jednak nie później niż przed ukończeniem 35 lat, co również wskazuje na młode małżeństwa jako grupę docelową.

4.3. Oskładkowanie dochodów z pracy

W państwach Grupy Wyszehradzkiej istotną kategorię obciążeń dochodów z pracy stanowią składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne. Wynika to z faktu, że podstawę krajowych systemów zabezpieczenia społecznego oraz służby zdrowia stanowi metoda ubezpieczeniowa, która zakłada finansowanie wypłacanych świadczeń przede wszystkim ze składek płaconych przez pracowników i/lub pracodawców. Wysokość składki zależy od podstawy jej wymiaru, która jest zazwyczaj pochodną dochodu pracownika, oraz od stawki tej składki. Doniosłość praktyczną ma również podział na składki obciążające pracownika i pracodawcę, wskazujący, czy składka zostanie opłacona z dochodu (lub przychodu) pracownika czy bezpośrednio ze środków pracodawcy. W państwach Grupy Wyszehradzkiej występują odrębne składki na ubezpieczenie społeczne oraz ubezpieczenie zdrowotne (por. tabela 2).

Tabela 2. Składki na ubezpieczenie społeczne i ubezpieczenie zdrowotne

Państwo	Składka				Suma składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne
	Ubezpieczenie społeczne		Ubezpieczenie zdrowotne		
	Pracodawca	Pracownik	Pracodawca	Pracownik	
Czechy	16,70%	7,10%	9,00%	4,50%	37,30%
Polska	17,93%	13,71%	-	9,00%	40,64%
Słowacja	25,20%	9,40%	10,00%	4,00%	48,60%
Węgry	13,00%	18,50%	-	135 600 HUF* (1541,09 PLN)	31,50% + 135 600 HUF*

* stawka roczna składki na ubezpieczenie zdrowotne.

Źródło: opracowanie własne.

Czechy i Słowacja posługują się modelem liniowym (równomiernym) oskładkowania – każdy pracownik obowiązany jest do zapłaty składek odpowiadających określonemu procentowi podstawy ich wymiaru. Na Słowacji suma składek na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne wynosi 48,6% (35,2% obciąża pracodawcę, 13,4% – pracownika), natomiast w Czechach – 37,3% (25,7% po stronie pracodawcy, 11,6% po stronie pracownika). W obu przypadkach większa część składek obciąża więc pracodawcę. Z punktu widzenia przeznaczenia poszczególnych składek należy zaznaczyć, że dominują składki na ubezpieczenie społeczne. W Czechach ich stawka sumaryczna wynosi 23,8% (ubezpieczenie zdrowotne – 13,5%), natomiast na Słowacji – 34,6% (14% na ubezpieczenie zdrowotne).

W Polsce oskładkowanie dochodów z pracy ma charakter regresywny – ze względu na limit podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. Jeżeli podstawa ta nie przekracza 30-krotności prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia, suma składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne wynosi 40,64% (22,71% obciąża pracownika, 17,93% – pracodawcę), natomiast po przekroczeniu tego limitu – 13,12% (11,45% po stronie pracownika, 1,67% – pracodawcy). Ograniczenie podstawy wymiaru nie dotyczy w szczególności składki na ubezpieczenie zdrowotne (9% podstawy), składka ta stanowi zatem główne niepodatkowe obciążenie części dochodu przekraczającej wskazany limit 30-krotności.

Nieco inaczej wygląda oskładkowanie dochodu na Węgrzech. Jednolita składka na ubezpieczenie społeczne ma charakter liniowy (31,5%, z czego 18,5% obciąża pracownika, zaś 13% – pracodawcę). Natomiast składka zdrowotna od 1 stycznia 2024 r. określona została kwotowo (oskładkowanie równe) i w pełni obciąża pracownika. Jej stawka wynosi ok. 1541 PLN rocznie, co stanowi około 1,9% przeciętnego wynagrodzenia na Węgrzech.

4.4. Klin podatkowy a sytuacja rodzinna podatnika

Na wartość klina podatkowego wpływa między innymi sytuacja rodzina pracownika. Poprzez system ulg i zwolnień uzyskuje się bowiem odmienne efektywne stawki podatku obciążające różne kategorie osób. Z tego powodu w literaturze przedmiotu (Gabriło, 2016; Kalas i in., 2022), w analizach dotyczących podatków dochodowych od osób fizycznych, często wyznacza się wartości klina podatkowego dla kilku modelowych sytuacji rodzinnych, w których może znaleźć się podatnik. Są to przede wszystkim: osoba rozliczająca się samotnie, bezdzietna; osoba rozliczająca się samotnie, jednak z dwojgiem dzieci (samotny rodzic); bezdzietne małżeństwo, w którym tylko jedno z małżonków uzyskuje podlegający prawu podatkowemu dochód; małżeństwo, w którym dochód także uzyskuje tylko jedno z małżonków, jednak z dwojgiem dzieci (rodzina z dziećmi). Powyższe modele, wyróżniane również przez OECD (OECD, 2024), stanowią konieczne dla przejrzystości analizy uproszczenie rzeczywistości empirycznej, dzięki czemu zapewniają ogólny, przekrojowy obraz obciążeń dochodów z pracy poszczególnych kategorii podatników. Do nich również odnosi się przedstawiona analiza. W celu przeprowadzenia porównań przyjęto dochód podatnika równy średniemu rocznemu wynagrodzeniu za pracę. Statystyka ta jest najczęściej wykorzystywana w opracowaniach dotyczących klina podatkowego (Gabriło, 2016; Kalas i in., 2022), w szczególności przez OECD (OECD, 2024), stąd jej użycie sprawi, że łatwiejsze będzie odniesienie wyników badań do innych publikacji, oraz zapewni porównywalność danych.

Tabela 3. Klin podatkowy a sytuacja rodzinna podatnika

Modelowa sytuacja rodzinna**	Klin podatkowy			
	Czechy	Polska	Słowacja	Węgry
Osoba rozliczająca się samotnie, bez dzieci	40,22%	34,31%	41,63%	41,15%
Samotny rodzic, dwoje dzieci	33,48%	29,38%	33,23%	35,21%
Małżeństwo bez dzieci*	36,62%	30,70%	37,72%	41,15%
Małżeństwo, dwoje dzieci*	33,48%	29,38%	33,23%	35,21%

* dochód podatkowy uzyskuje jeden z małżonków (ang. *one-earner married couple*), ** dotyczy podatników uzyskujących dochód równy średniemu wynagrodzeniu za pracę.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych OECD (OECD, 2024).

Wskazane zróżnicowanie wielkości klina podatkowego w zależności od sytuacji rodzinnej podatnika widoczne jest m.in. w Polsce. Najwyższa wartość klina (34,31%) charakteryzuje bowiem dochód pracownika rozliczającego się samotnie, bez dzieci (singla). Nie korzysta on z ulg prorodzinnych ani preferencyjnych rozrachunków małżeńskich. Mniejszy jest udział publicznoprawnych obciążeń dochodu w koszcie pracy bezdzietnego małżeństwa pozostającego na utrzymaniu jednego z małżonków (30,70%). Natomiast najmniejszy klin podatkowy (29,38%) charakteryzuje osoby wychowujące dzieci – zarówno samotnych rodziców, jak i małżeństwa. W ich przypadku kumuluje się możliwość korzystania z ulg wychowawczych oraz preferencyjnego sposobu rozliczeń (wspólnych rozrachunków małżonków oraz analogicznych rozrachunków samotnych rodziców), co pozwala znacząco zmniejszyć wartość zobowiązania podatkowego.

Analogiczna sytuacja występuje w Czechach. Podobnie jak w Polsce najwyższy klin podatkowy charakteryzuje tam dochody singli (40,22%), mniejszy – bezdzietnych małżeństw (36,62%), najmniejszy – osób wychowujących dzieci (33,48%). Silniejszy jest tam natomiast efekt zastosowania ulg wychowawczych. W Polsce pozwalają one łącznie obniżyć stosunek publicznoprawnych obciążeń dochodu z pracy do kosztu zatrudnienia o około 4,9 p.p. (14%), podczas gdy w Czechach – o ponad 6,7 p.p. (17%). W tym aspekcie czeski system podatkowo-składkowy jest więc bardziej „prorodzinny”.

W podobny sposób kształtują się wartości klina podatkowego na Słowacji. Tu efekt zastosowania ulg prorodzinnych jest jednak większy niż w dwóch poprzednich państwach. W porównaniu z obciążeniami podatkowymi singla (41,63%) klin podatkowy rodziny z dwojgiem dzieci – równy 33,23% – jest mniejszy o 8,4 p.p. (20%). Wynika to ze specyfiki słowackiego podatku dochodowego, którego konstrukcja z jednej strony opiera się na wartości minimum socjalnego, zależnego od liczby osób pozostających na utrzymaniu podatnika, z drugiej zaś – przewiduje szereg ulg dla pracowników wychowujących dzieci. Kumulacja tych czynników pozwala znacząco zmniejszyć opodatkowanie dochodów rodzin z dziećmi (por. tabela 3).

Według podobnych założeń funkcjonuje również węgierski system podatkowo-składkowy. Osoby wychowujące dwoje dzieci uzyskują tam średnio niższą wartość klina podatkowego (35,21%) od osób rozliczających się samotnie (41,15%). Nie jest to jednak różnica tak istotna jak na Słowacji, ponieważ wynosi ok. 5,9 p.p. (14%).

Wyraźniej widoczne są na Węgrzech preferencje podatkowe dla rodzin wielodzietnych (z trojgiem i większą liczbą dzieci). Nie uwzględniają ich jednak prezentowane dane (por. tabela 3). Należy więc przypomnieć, że wartość przysługujących podatnikowi zmniejszeń podstawy opodatkowania rośnie tam ponadproporcjonalnie wraz z liczbą dzieci pozostających na jego utrzymaniu. Ponadto matka czworga dzieci może liczyć na całkowite zwolnienie z podatku dochodowego, co znacznie wpływa na wartość klina podatkowego, który wynika wówczas wyłącznie z oskładkowania dochodu.

Natomiast, w przeciwieństwie do pozostałych państw Grupy Wyszehradzkiej, na Węgrzech wartości klina podatkowego odnoszące się do bezdzietnych małżeństw nie różnią się od analogicznych wartości charakteryzujących singli, o ile małżonkowie nie korzystają z ulgi dla osób wstępujących w związek małżeński po raz pierwszy. Okres korzystania z ulgi jest jednak ograniczony do dwóch lat, stąd jej wpływ na wartość klina podatkowego nie został uwzględniony w analizowanych danych (por. tabela 3).

4.5. Progresywność klina podatkowego

W celu oceny i porównania progresywności klina podatkowego w państwach obszaru badawczego dokonano szczegółowej analizy tego zjawiska w odniesieniu do podstawowej (bazowej) sytuacji rodzinnej podatnika. Poniższe rozważania, o ile nie zaznaczono inaczej, dotyczą więc klina podatkowego osoby, do której dochodu nie mają zastosowania ulgi ani inne preferencyjne rozwiązania szczególne, przysługujące ze względu na sytuację rodzinną (singla).

Tabela 4. Klin podatkowy a dochód pracownika

Wynagrodzenie pracownika jako procent średniego wynagrodzenia za pracę*	Klin podatkowy			
	Czechy	Polska	Słowacja	Węgry
50% śr. wynagrodzenia	35,75%	30,34%	37,35%	41,15%
100% śr. wynagrodzenia	40,22%	34,31%	41,63%	41,15%
150% śr. wynagrodzenia	41,71%	35,63%	43,08%	41,15%
200% śr. wynagrodzenia	42,46%	38,79%	44,58%	41,15%
250% śr. wynagrodzenia	42,90%	41,40%	45,48%	41,15%

* dotyczy podatnika rozliczającego się samotnie (singla), bez dzieci.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych OECD (OECD, 2024).

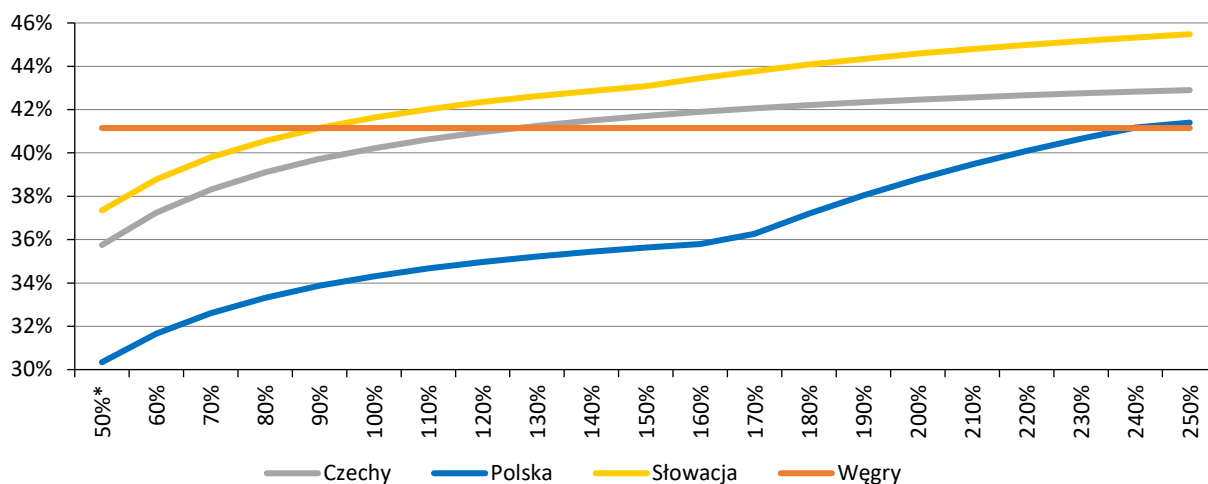
W Polsce klin podatkowy w badanej dziedzinie wynagrodzeń (50–250% średniego wynagrodzenia) ma charakter progresywny. Wraz ze wzrostem wynagrodzenia rośnie stopień obciążenia uzyskanego dochodu świadczeniami o charakterze publicznoprawnym. Podatnik uzyskujący dochód równy połowie średniej krajowej otrzymuje wynagrodzenie równe około 69,66% kosztu jego zatrudnienia, natomiast osobie, której zarobki kształtują się na poziomie 250% tej średniej, pozostanie do dyspozycji 58,60% kosztu pracy. W konsekwencji klin podatkowy wynosi odpowiednio 30,34% i 41,40%. W drugim przypadku jest więc o ponad 1/3 wyższy (por. tabela 4).

Progresja klina podatkowego w Polsce jest przede wszystkim wynikiem progresywnej konstrukcji podatku dochodowego od osób fizycznych, który jest najbardziej progresywnym tego typu podatkiem w państwach Grupy Wyszehradzkiej (por. rys. 2). Charakteryzuje go nie tylko największa *de facto* liczba stawek podatkowych, lecz także największa różnica pomiędzy najniższą a najwyższą z nich. W konsekwencji w przypadku osób uzyskujących dochód w wysokości połowy średniego wynagrodzenia za pracę podatek dochodowy stanowi zaledwie 0,96% całkowitego kosztu pracy. Wynika to z możliwości odliczenia od dochodu składek na ubezpieczenie społeczne oraz pomniejszenia podatku o kwotę zmniejszającą podatek. Efektywnie podatek dochodowy stanowi więc nieznaczną część kosztu zatrudnienia. Jeżeli jednak podatnik zarabia 2,5-krotność średniej krajowej, udział podatku dochodowego w koszcie pracy wzrasta do około 12,41%, a więc niemal trzynastokrotnie ($12,41\% \div 0,96\% \approx 13$).

Tempo wzrostu efektywnego opodatkowania dochodu nie jest jednolite. Szczególnie widoczne jest przyspieszenie progresji przy poziomie dochodu odpowiadającym około 170% średniego wynagrodzenia, co jest związane z przekroczeniem granicznej wartości podstawy opodatkowania (120 000 PLN), od której stosuje się stawkę podatku równą 32%. Ze względu na dużą różnicę pomiędzy kolejnymi stawkami efekt zastosowania wyższej z nich jest wyraźnie widoczny na wykresie klina podatkowego (por. rys. 1). Pomimo istotnych wahań tempo wzrostu efektywnego opodatkowania dochodu nigdy nie przekracza tempa wzrostu podstawy opodatkowania, której odpowiada. Polski podatek dochodowy charakteryzuje się więc progresją opóźnioną.

Warto zauważyć, że w przeciwieństwie do podatku dochodowego składki na ubezpieczenie społeczne mają charakter regresywny, który jednak ujawnia się dopiero przy poziomie dochodu równym około 240% średniej krajowej (por. rys. 2). Wartość ta odpowiada 30-krotności kwoty prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia, powyżej której od dochodu podatnika nie odprowadza się już składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. Poniżej tej wartości składki stanowią łącznie około 29,38% całkowitego kosztu zatrudnienia – 14,06% obciąża pracodawcę, a 15,32% pracownika.

Przeciwnie kierunki oddziaływania progresywnego podatku dochodowego i regresywnych składek na ubezpieczenie społeczne na wartość klina podatkowego sprawiają, że tempo progresji klina spada po przekroczeniu 2,4-krotności średniego wynagrodzenia za pracę. Reprezentująca go krzywa ulega spłaszczeniu, a nawet chwilowemu spadkowi, po czym odzyskuje nieznaczną tendencję wzrostową, zbiegając do wartości granicznej równej około 44,26%. Liczba ta ma wymiar przede wszystkim teoretyczny. Osiągnięcie wartości klina podatkowego powyżej 44% wymagałoby uzyskania rocznego dochodu (opodatkowanego według skali podatkowej) przekraczającego 12 000 000 PLN.

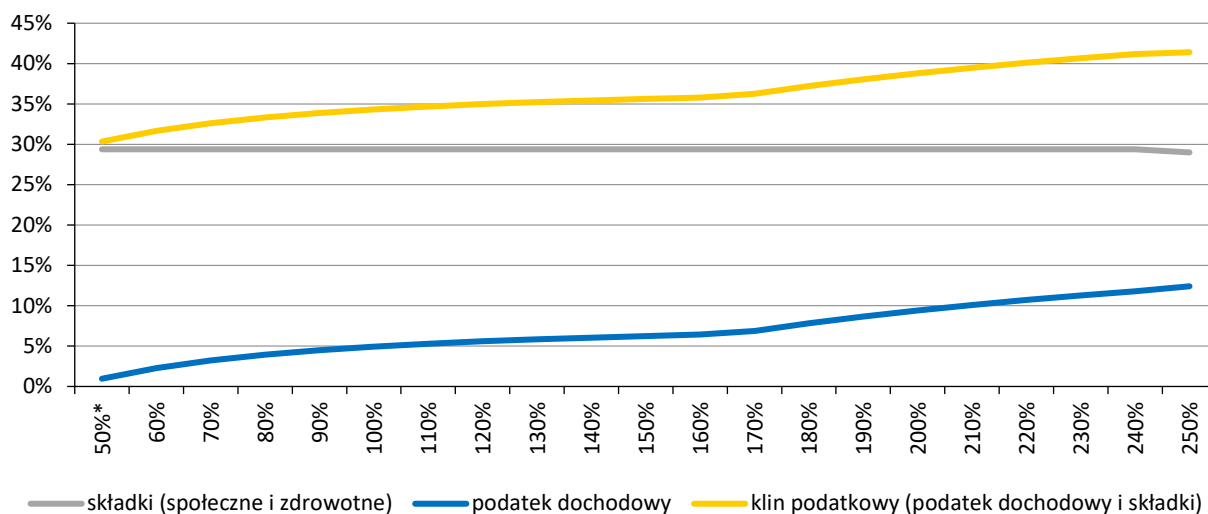

Rys. 1. Klin podatkowy w państwach obszaru badawczego

*oznaczenia na osi poziomej odnoszą się do średniego wynagrodzenia za pracę w gospodarce narodowej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych OECD (OECD, 2024).

Warto jednocześnie zaznaczyć, że progresja klina podatkowego w Polsce sprawia, że choć najniższe wynagrodzenia charakteryzują się mniejszą skalą obciążeń publicznoprawnych w porównaniu z pozostałymi państwami Grupy Wyszehradzkiej, ogólne obciążenie dochodu podatkami i składkami przyjmuje w Polsce wartość podobną do standardu spotykanego w Czechach, na Słowacji i na Węgrzech w przypadku osób zarabiających około 230% średniego krajowego wynagrodzenia lub więcej (por. rys. 1).

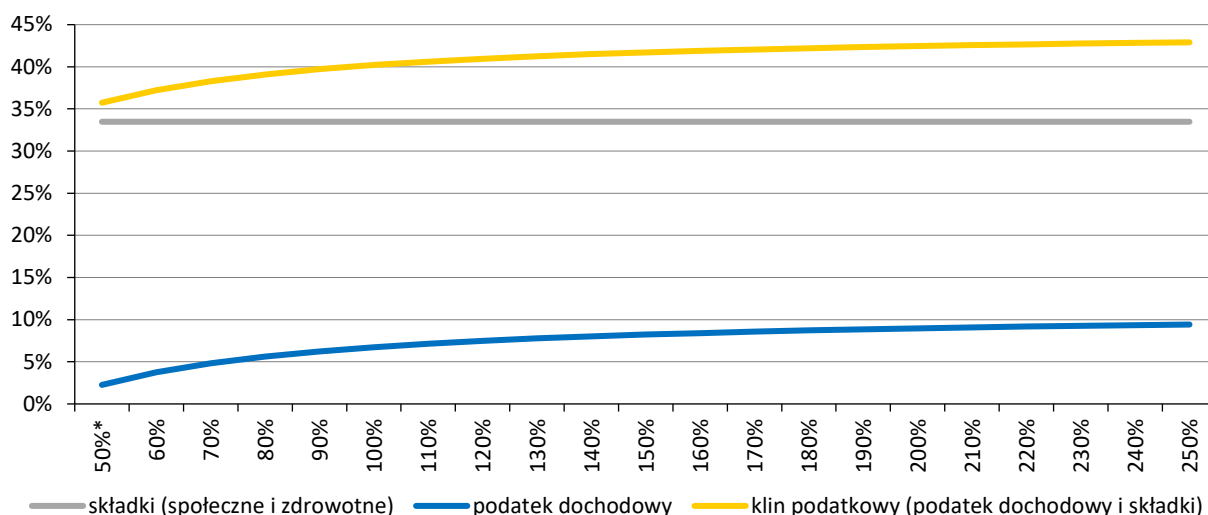

Rys. 2. Składowe klina podatkowego w Polsce

*przy poziomie wynagrodzeń równym 240% średniego wynagrodzenia widoczne są zaczątki regresji obciążeń składkowych,
**oznaczenia na osi poziomej odnoszą się do średniego wynagrodzenia za pracę w gospodarce narodowej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych OECD (OECD, 2024).

W Czechach, podobnie jak w Polsce, klin podatkowy ma charakter progresywny. Dla wynagrodzenia odpowiadającego połowie średniego wynagrodzenia za pracę w gospodarce narodowej udział publicznoprawnych obciążeń dochodu w całkowitym koszcie pracy wynosi około 35,75%, podczas gdy w przypadku osób zarabiających 2,5-krotność tej kwoty wartość klina podatkowego przekracza 42% (por. tab. 4), jest więc o 20% wyższa. Tempo wzrostu efektywnego (łącznie) opodatkowania i oskładkowania dochodu jest mniejsze od tempa wzrostu podstawy opodatkowania, co oznacza, że czeski system podatkowo-składkowy charakteryzuje progresja opóźniona.

Rys. 3. Składowe klina podatkowego w Czechach

*oznaczenia na osi poziomej odnoszą się do średniego wynagrodzenia za pracę w gospodarce narodowej.

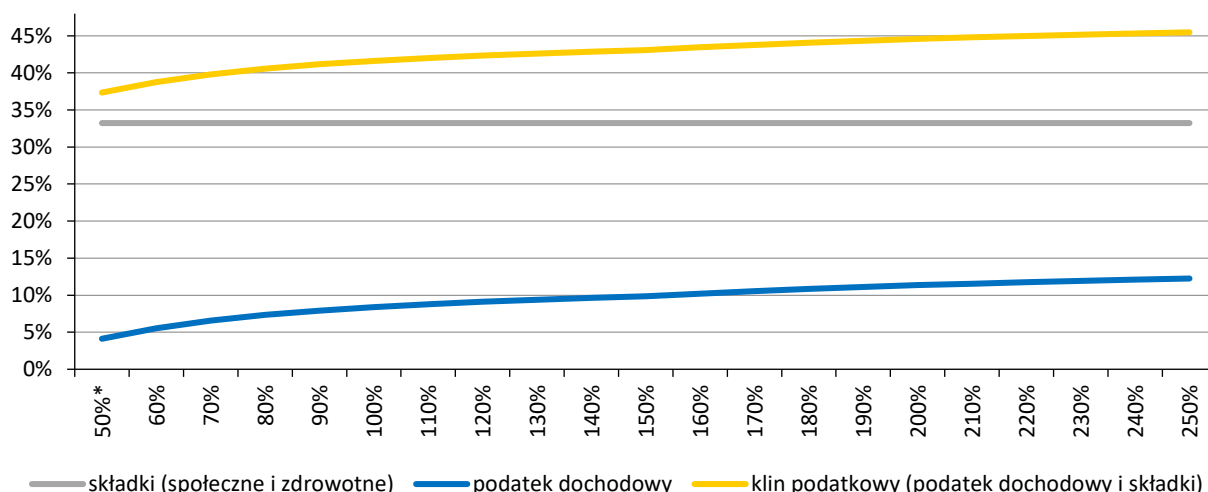
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych OECD (OECD, 2024).

Progresja klina podatkowego w Czechach wynika z progresywnego charakteru podatku dochodowego (por. rys. 3.). Składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne mają bowiem charakter liniowy. Efektywne opodatkowanie najniższych wynagrodzeń jest niewielkie ze względu na zwolnienie z podatku części podstawy opodatkowania (tzw. kwota wolna od podatku). W przypadku wyższych wynagrodzeń na efekt progresji wpływa ponadto wzrost stawki podatkowej (progresja szczeblowana). W konsekwencji przy wynagrodzeniu równym połowie średniej krajowej podatek dochodowy odpowiada za zaledwie 2,26% całkowitego kosztu pracy, natomiast przy zarobkach równych 250% tej średniej jest to już 9,42%. Oznacza to ponad czterokrotny wzrost udziału podatku dochodowego w koszcie zatrudnienia.

Warto zauważyć, że wskazane wartości procentowe są znacznie mniejsze od określonych ustawowo stawek podatku (15% i 23%). Wynika to między innymi z przyjęcia innego punktu odniesienia. Stawka normatywna odnosi się do podstawy opodatkowania, podczas gdy klin podatkowy oznacza stosunek obciążeń dochodu do całkowitego kosztu zatrudnienia, który nie musi być – i najczęściej nie jest – tożsamy z podstawą opodatkowania. Ponadto w przypadku progresji szczeblowanej opodatkowanie efektywne – jako średnia ważona stawek ustawowych mających zastosowanie do podstawy opodatkowania danej wysokości – jest siłą rzeczy niższe od najwyższej z tych stawek. Potęguje to efekt opisywanego zjawiska. Uwagi te pozostają aktualne w odniesieniu do klina podatkowego w pozostałych państwach.

Na Słowacji klin podatkowy ma również charakter progresywny. Jego wartość wzrasta wraz z dochodem podatnika – od około 37%, gdy zarabia on połowę średniego wynagrodzenia, do ponad 45%, gdy uzyskuje dochód 2,5-krotnie wyższy od przeciętnego (por. tab. 3). Oznacza to wzrost o ok. 22%. Tempo przyrostu wartości klina podatkowego jest mniejsze od tempa przyrostu podstawy opodatkowania, co oznacza progresję opóźnioną. W porównaniu z sąsiednimi Czechami klin podatkowy na Słowacji przyjmuje większe wartości, charakteryzując się jednocześnie większą progresją i mniejszym jej opóźnieniem.

Podobnie jak w Czechach na Słowacji progresja klina podatkowego wynika wyłącznie z progresywnego charakteru podatku dochodowego (por. rys. 4.). Składki na system ubezpieczenia społecznego i zdrowotnego mają charakter liniowy. Przeważają składki obciążające pracodawcę – 22,90% całkowitego kosztu zatrudnienia. Składki po stronie pracownika wynoszą około 10,33% wskazanej sumy. Podatek dochodowy odpowiada za 4,12% kosztu zatrudnienia pracownika zarabiającego połowę średniego wynagrodzenia oraz za 12,25% tego kosztu w przypadku pracownika uzyskującego dochód z pracy w wysokości 250% średniej krajowej. Powodów tego zjawiska należy szukać w stosowaniu progresywnej skali podatkowej operującej dwoma stawkami (19% i 25%) oraz w zwolnieniu z podatku podstawy opodatkowania do określonej wysokości, zależnej od wielkości tej podstawy.

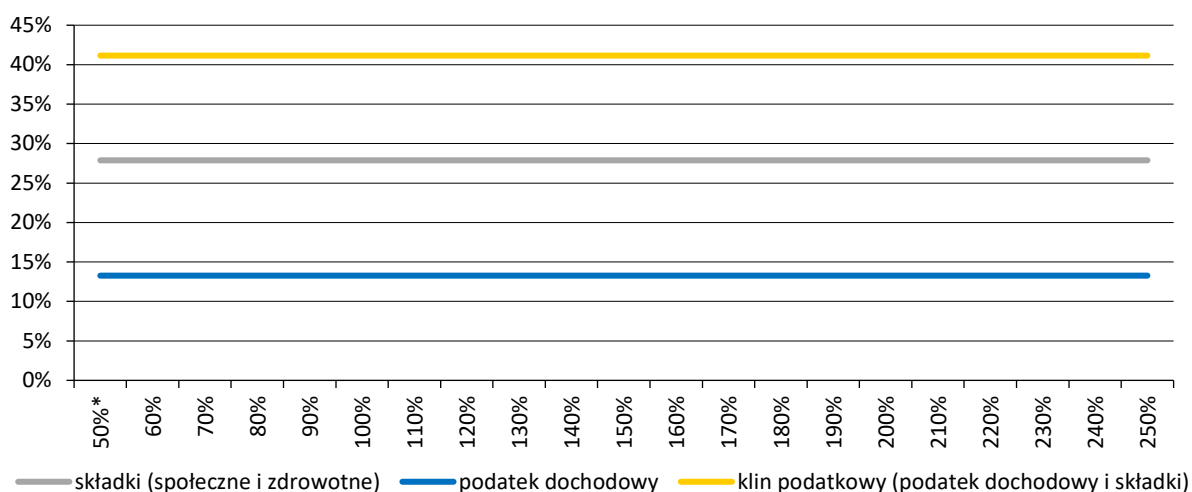

Rys. 4. Składowe klina podatkowego na Słowacji

*oznaczenia na osi poziomej odnoszą się do średniego wynagrodzenia za pracę w gospodarce narodowej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych OECD (OECD, 2024).

W przeciwieństwie do pozostałych trzech państw Grupy Wyszehradzkiej na Węgrzech klin podatkowy nie wykazuje cech progresji ani regresji, lecz ma stałą wartość, niezależną od dochodu uzyskiwanego przez podatnika. Wynosi ona około 41,15% (por. tab. 3).

Rys. 5. Składowe klina podatkowego na Węgrzech

*oznaczenia na osi poziomej odnoszą się do średniego wynagrodzenia za pracę w gospodarce narodowej.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych OECD (OECD, 2024).

Również poszczególne komponenty klina, a więc podatek dochodowy oraz składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne, odpowiadają stałej (jednakowej) części kosztu zatrudnienia. Wynika to ze stosowania opodatkowania równomiernego (proporcjonalnego) oraz analogicznej metody obliczania wymiaru składek (por. rys. 5.). Koszt zatrudnienia pracownika na Węgrzech (singla) składa się więc zawsze w jednakowych proporcjach z wartości składek obciążających pracodawcę (11,50%), składek obciążających pracownika (16,37%), podatku dochodowego (13,27%) oraz wynagrodzenia netto, które otrzymuje pracownik (58,85%). W tym kontekście warto przypomnieć o zmianach prawnych, które weszły w życie na Węgrzech 1 stycznia 2024 r. Obowiązującą dotychczas proporcjonalną składką zdrowotną zastąpiła wówczas składka równa (o stałej wartości, niezależnej od dochodu pracownika). Jej wpływ na klin podatkowy nie jest jeszcze widoczny w najnowszych danych OECD (por. rys. 1), gdyż te odnoszą się do roku ubiegłego (2023). Wskazana zmiana spowoduje jednak, że klin ten stanie się regresywny.

Ze względu na niewielki wymiar nowej składki zdrowotnej (około 1,98% średniego wynagrodzenia za pracę) będzie to regresja raczej łagodna. Wartość klina podatkowego będzie malała coraz wolniej, zbiegając do granicy w nieskończoności.

Powyższe rozważania prowadzą do kilku podstawowych wniosków. Po pierwsze w państwach Grupy Wyszehradzkiej stosuje się przeważnie opodatkowanie progresywne – wyjątek stanowią Węgry, które operują podatkiem równomiernym (liniowym). Oskładkowanie dochodu ma natomiast zazwyczaj charakter liniowy (w Polsce – regresywny, jednak jest to widoczne dopiero przy wyższych wartościach dochodu). Konsekwencją powyższych rozwiązań podatkowych jest progresywny klin podatkowy w Czechach i na Słowacji oraz brak progresji klina na Węgrzech. Natomiast w Polsce na kształt klina podatkowego przeciwnie oddziałują progresywny podatek dochodowy i regresywne składki na ubezpieczenie społeczne. W przedziale wynagrodzeń obejmującym 50–250% średniego wynagrodzenia za pracę klin podatkowy w Polsce jest bardziej progresywny, a jednocześnie niższy niż w pozostałych państwach Grupy Wyszehradzkiej (por. rys. 1).

Po drugie w analizowanym przedziale wynagrodzeń we wszystkich państwach Grupy Wyszehradzkiej łączny udział składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne w koszcie pracy przewyższa udział w tym koszcie podatku dochodowego. W przypadku Czech, Słowacji i Węgier obserwację tę można rozciągnąć na wszystkie wartości dochodu (również te nieobjęte analizą) ze względu na liniowy charakter oskładkowania i progresywny charakter opodatkowania dochodu. W Polsce jednak w wyniku zastosowania limitu podstawy wymiaru składki emerytalnej i rentowej łączna wartość składek przewyższa wartość podatku dochodowego jedynie w przypadku osób uzyskujących roczny dochód nieprzekraczający około 620 000 PLN. Powyżej tej kwoty mamy do czynienia z sytuacją odwrotną.

5. Zakończenie

Przedstawiona analiza zagadnienia badawczego wskazuje na różnice w opodatkowaniu i oskładkowaniu dochodów z pracy w państwach Grupy Wyszehradzkiej. W wyniku podjętych działań dokonano częściowo pozytywnej weryfikacji hipotezy badawczej. Prawdziwe okazało się założenie o preferencyjnym opodatkowaniu rodzin z dziećmi w państwach Grupy Wyszehradzkiej, którego skutkiem była średnio niższa wartość klina podatkowego osób wychowujących potomstwo. We wszystkich państwach występowało ponadto preferencyjne opodatkowanie małżeństw bezdzietnych, jednak na Węgrzech miało ono ograniczony czasowo charakter, stąd nie zostało uwzględnione w danych OECD dotyczących klina podatkowego. Częściowo błędne okazało się natomiast przypuszczenie o podobieństwie państw obszaru badawczego ze względu na występowanie w nich progresywnego systemu podatkowo-składkowego. Było tak bowiem jedynie w Czechach i na Słowacji, a także w Polsce w odniesieniu do badanego przedziału wynagrodzeń obejmującego 50-250% średniego wynagrodzenia. Z kolei na Węgrzech klin podatkowy, będący miarą opisywanego zjawiska, miał tę samą wartość przy wszystkich poziomach dochodu, co wyklucza progresję na rzecz opodatkowania i oskładkowania (łącznie) równomiernego.

Bibliografia

- Access Financial. (2024). *Slovakia Country Guide*. <https://accessfinancial.com/country-solutions/slovakia-country-guide/>
- Attinasi, M. G., Prammer, D., Stahler, N., Tasso, M. i Parys van, S. (2019). Budget Neutral Labor Tax Wedge Reductions: A Simulation-Based Analysis for the Euro Area. *International Journal of Central Banking*, 15(4), 1–54.
- Festa, A. (2014). Tax Relief, Tax Wedge and Regional Employment: Evidence from Italy. *European Journal of Law and Economics*, (38), 177–137.
- Gabrilo, A. (2016). Tax Wedge in Croatia, Belgium, Estonia, Germany and Slovakia. *Financial Theory and Practice*, 40(2), 231–264.
- Gomułowicz, A. i Mączyński, D. (2022). *Podatki i prawo podatkowe*. Wolters Kluwer.
- Ile kosztuje zatrudnienie pracownika na umowę o pracę*. (2024). Pobrano 9 kwietnia 2024 z <https://www.biznes.gov.pl/pl/portal/0083>
- Ivanova, E. i Masarova, J. (2018). Performance Evaluation of the Visegrad Group Countries. *Economic Research – Ekonomska Istraživanja*, 31(1), 270–289.

- Jandy-Jendroška, K. (1973). *Progresja w prawie podatkowym i jej zastosowanie przy opodatkowaniu dochodów w Polsce*. Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Jędrasik-Jankowska, I. (2018) *Pojęcia i konstrukcje prawne ubezpieczenia społecznego*. Wolters Kluwer.
- Kalas, B., Zelenovic V. i Andrasic, J. (2022). Relation between Tax Wedge and Employment Rate: The Case of OECD Countries. *Industrija*, 50(2), 7–20.
- Krtalic, S. i Perusko, P. (2023). Comparative Analysis of the Tax Wedge in Croatia and Slovenia from 2005 to 2020. *Ekonomski Vjesnik (Econviews)*, 36(1), 1–14.
- Lehmann, E., Lucifora, C., Moriconi, S. i Van der Linden, B. (2016). Beyond the Labour Income Tax Wedge: The Unemployment-Reducing Effect of Tax Progressivity. *International Tax and Public Finance*, 23, 454–489.
- Mastalski, R. (2019). *Prawo podatkowe*. C.H.Beck.
- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej Republiky. (2024). *Životné minimum*. <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/hmotna-nudza/zivotne-minimum/>
- Ministerstwo Finansów. (2024a). *Mam mniej niż 26 lat (poradnik)*. <https://www.podatki.gov.pl/pit/osoba-nieprowadzaca-dzialalnosci-gospodarczej/mam-mniej-niz-26-lat/>
- Ministerstwo Finansów. (2024b). *Ulga na dziecko*. <https://www.podatki.gov.pl/pit/ulgi-odliczenia-i-zwolnienia/ulga-na-dziecko/>
- Narodowy Bank Polski. (2024). *Tabela nr 001/A/NBP/2024 z dnia 2024-01-02*. <https://nbp.pl/archiwum-kursow/tabela-nr-001-a-nbp-2024-z-dnia-2024-01-02/>
- NAV [Krajowa Administracja Podatkowa i Celna, Węgry]. (2024a). *Payable Social Security Contributions 2024*. NAV. <https://nav.gov.hu/pfile/file?path=/en/taxation/taxinfo/social-security-contributions-payable>
- NAV [Krajowa Administracja Podatkowa i Celna, Węgry]. (2024b). *Personal Income Tax Base Allowances*. NAV. <https://nav.gov.hu/pfile/file?path=/en/taxation/Booklets/73---personal-income-tax-base-allowances>
- NAV [Krajowa Administracja Podatkowa i Celna, Węgry]. (2024c). *Summary on the Taxation of Private Persons in 2024. Hungarian Tax and Customs Administration Guideline*. NAV. <https://nav.gov.hu/pfile/file?path=/en/taxation/taxinfo/a-short-summary-on-the-taxation-of-private-persons>
- Obwieszczenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 4 grudnia 2023 r. w sprawie wysokości kwoty wpłat na indywidualne konto zabezpieczenia emerytalnego w roku 2024 (M.P. 2023 poz. 1339).
- OECD. (2024). *Taxing Wages 2024: Indexation of Labour Taxation and Benefits in OECD Countries*. OECD. https://www.oecd-ilibrary.org/sites/dbcbac85-en/1/3/1/1/index.html?itemId=/content/publication/dbcbac85-en&csp_=e795e241109a37e856f37ec39c7edba2&itemIGO=oecd&itemContentType=book
- Poszwa, M. (2012). Analiza klina podatkowego w rozliczeniach podatkowych i ubezpieczeniowych wynagrodzeń. *Folia Pomeroniae Universitatis Technologiae Stetinensis. Oeconomia*, 294(67), 187–196.
- PWC. (2024a). *Tax Summaries. Czech Republic: Individual – Deductions*. PWC. <https://taxsummaries.pwc.com/czech-republic/individual/deductions>
- PWC. (2024b). *Tax Summaries. Czech Republic: Individual – Other Taxes*. PWC. <https://taxsummaries.pwc.com/czech-republic/individual/other-taxes>
- PWC. (2024c). *Tax Summaries. Czech Republic: Individual – Taxes on personal income*. PWC. <https://taxsummaries.pwc.com/czech-republic/individual/taxes-on-personal-income>
- PWC. (2024d). *Tax Summaries. Hungary: Individual – Deductions*. PWC. <https://taxsummaries.pwc.com/Hungary/Individual/Deductions>
- PWC. (2024e). *Tax Summaries. Hungary: Individual – Other Taxes*. PWC. <https://taxsummaries.pwc.com/hungary/individual/other-taxes>
- Szpor, G., Kluszczyńska, Z., Koczur, W., Rubel, K. i Szumlicz, T. (2006). *System ubezpieczeń społecznych. Zagadnienia podstawowe*. Lexis Nexis.
- Ustawa Czeskiej Rady Narodowej nr 586/1992 Sb. o podatkach dochodowych [Czechy] (Zákon České národní rady č. 586/1992 Sb. o daních z příjmů).
- Ustawa Czeskiej Rady Narodowej z dnia 20 listopada 1992 r. o składkach na ubezpieczenie społeczne i składkach na państwową politykę zatrudnienia [Czechy] (Zákon České národní rady ze dne 20. listopadu 1992 o pojistném na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti).
- Ustawa CXVII z 1995 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych [Węgry] (1995. évi CXVII. Törvény a személyi jövedelema-dóról).
- Ustawa CXXII z 2019 r. o osobach uprawnionych do świadczeń z zabezpieczenia społecznego oraz o pokryciu tych świadczeń [Węgry] (2019. évi CXXII. Törvény a társadalombiztosítás ellátásaira jogosultakról, valamint ezen ellátások fedezetéről).
- Ustawa z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2024 r., poz. 497, t.j.).
- Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2024 r., poz. 226 z późn. zm., t.j.).
- Ustawa z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (Dz. U. z 2022 r., poz. 2189 z późn. zm., t.j.).
- Ustawa z dnia 30 października 2003 r. o ubezpieczeniach społecznych [Słowacja] (Zákon z 30. októbra 2003 o sociálnom poistení).

Ustawa z dnia 4 grudnia 2003 r. o podatku dochodowym [Słowacja] (Zákon zo 4. decembra 2003 o dani z príjmov).

Wojciuk, M. i Dziemianowicz, R. (2017). Ocena progresywności klina podatkowego w Polsce i w wybranych krajach Unii Europejskiej. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, (475), 390-404.

Comparison of the Tax Wedge in the Visegrad Countries

Abstract

Aim: The purpose of the paper is to compare the tax wedge in the Visegrad countries in order to formulate conclusions on the similarities and differences of the tax systems of Poland, the Czech Republic, Slovakia and Hungary.

Methodology: The research method involves analysis of the literature, legislation and statistical data. The temporal scope of the legal-comparative analysis includes the legal status as of 1.01.2024, while the statistical analysis includes data for 2023.

Results: The key similarity of the tax and contribution systems of the Visegrad countries are the progressive taxation of labour income (exception: Hungary) and preferential taxation of families. In contrast, taxation is linear (exception: Hungary from 2024, Poland). In Poland, Czechia and Slovakia, there is a progression of the tax wedge in the salary range from 50% to 250% of the average salary.

Implications and recommendations: The observed patterns indicate the direction of possible legislative changes (future shaping of PIT rates, social security and healthcare contributions) and allow assessing the effectiveness of Polish pro-family tax solutions (relatively weaker tax preference compared to the countries of the region).

Originality/value: The Visegrad Group countries are relatively similar due to political, historical and cultural conditions; however, their tax and SSC systems diverge. The analysis helps to outline the tax aspect of stakeholders' economic decisions and to identify possible alternatives to national solutions.

Keywords: tax wedge, income tax, social security contributions, Visegrad Group

---